

Przewodnik po ścieżce dydaktyczno–przyrodniczej **BOCIEK**

PRÉKRAČUJEME HRANICE
PRÉKRAČAZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

ŚCIEŻKA EDUKACYJNA PO ZESPOLE PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWYM „BOCIEK”

Trasa ścieżki przebiega przez najbardziej malownicze obszary Gminy Kornowac. Zaledwie 4-kilometrowa trasa pozwala zobaczyć kilka typów różnych siedlisk przyrodniczych, tj. murawy ciepłolubne, zadrzewienia śródpolne, rozległe pola rozdzielone miedzami, stawy. Piękna pofalowana panorama Płaskowyżu Rybnickiego urozmaica naszą wędrówkę dostarczając wspaniałych wrażeń.

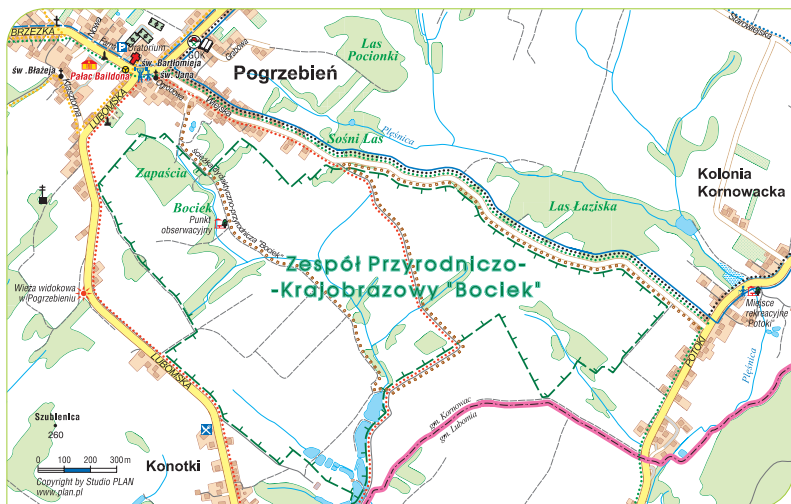
Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Bociek” został ustanowiony Uchwałą Nr XIII.97.2019 Rady Gminy Kornowac w dniu 19 grudnia 2019 roku i zajmuje powierzchnię 152 ha. Ma on za zadanie chronić unikatowy krajobraz tej części Płaskowyżu Rybnickiego, a także walory przyrodnicze tego obszaru, tj. bogactwo siedliskowe oraz cenne gatunki reprezentujące florę i faunę.

Trasa rozpoczyna się od stromego zejścia z ulicy Wiejskiej. Po chwili znajdujemy się w **dolinie niewielkiego potoku**, gdzie otaczają nas mocno nachylone zbocza porośnięte łąkami. Po prawej stronie znajduje się ciepłolubna murawa, która wykształca się na południowych stokach. Rośliny rosnące na murawach ciepłolubnych przystosowały się do warunków umożliwiających im przetrwanie suszy, poprzez włoski na liściach czy specjalny wosk ograniczający parowanie.

DZIEWIEŚIŁ
POSPOLITY

Największym skarbem tego miejsca jest m.in. chroniona i umieszczona w **Polskiej Czerwonej Księdze Roślin** róża francuska. Występują tu także bardzo rzadkie *centuria zwyczajna*, czy *wiązówka bulwkowa*. Towarzyszą im: *dziewięsił pospolity*, *janowiec barwierski*, *dzwonek skupiony* oraz niezwykle urokliwy *goździk kropkowany*.

Wiosną możemy usłyszeć tutaj nawoływania krętogłowa, jedyne naszego dzięcioła odlatującego na zimę. Jest ściśle związany z tym miejscem, gdyż żywi się mrówkami oraz ich jajami, których gniazda licznie występują na tym zboczu.

CZY WIESZ ŻE?

W pobliżu byłego UE Bociek rośnie nasz największy skrzyp – olbrzymi dorastający nawet do 130 cm wysokości.

Łąki bezpośrednio graniczą z niewielkim **lasem** stanowiącym największy obszar zadrzewiony na terenie ZPK „Bociek”. Duże zwarcie koron drzew oraz bogactwo pokarmowe sprawiają, że jest to miejsce bytowania orzesznicy, gryzonia przypominającego niewielką wiewiórkę. Jest to bardzo rzadki ssak, mający tutaj swoje jedyne stanowisko na Płaskowyżu Rybnickim. W **runie** leśnym znaleźć możemy zjawiskowo wyglądające chronione obrazki alpejskie. Doskonale

ORZESZNICA

widoczna jest **strefa ekotonowa**, czyli

strefa przejściowa między dwoma

środowiskami, w tym przypadku lasu i łąki. W gęstych krzewach swoje gniazda budują liczne gatunki ptaków, jak np. *kapturka*, *cierniówka* czy *kos*, które czują się tutaj wyjątkowo bezpieczne. Nawet zwinny kot ma trudności, żeby przecisnąć się przez ten gąszcz gałęzi, często uzbrojonych w ciernie.

CIERNIÓWKA

Las odgradzony jest niewielkim **ciekiem wodnym** przepływającym dalej przez były Użytek Ekologiczny Bociek, który w minionych latach całkowicie zarósł. Aby odbudować walory przyrodnicze tego terenu, w 2019 roku zaczęto tutaj prowadzić **ochronę czynną**. Prace rozpoczęto od wykarczowania zadrzewienia

BYŁY UE BOCIEK

WIOSENNY ZAKWIT

OBRAZKI ALPEJSKIE

zbudowanego przez *śliwę mirabelkę*. Drzewo to łatwo się rozprzestrzenia, zacieśniając jednocześnie stanowiska rzadkich roślin. Następnie kilkakrotnie wykoszono część dolinki aby usunąć w pierwszej kolejności *pokrzywę*, która uniemożliwia rozwój innych cenniejszych roślin. Zabiegi te umożliwiły wzrost takim roślinom jak: *zimowit jesienny*, *róża francuska*, czy też *śnieżyczka przebiśnieg*. W ciepłe letnie wieczory możemy tutaj posłuchać ptasiego wirtuoza – *słowika rdzawego*, którego śpiew roznosi się po całej dolinie. Tuż przy drodze podziwiać możemy najokazalsze *dęby* w ZPK Bociiek, których żołądźce stanowią pokarm dla wielu zwierząt.

RÓŻA FRANCUSKA

Po przeciwnej stronie znajduje się duży łan *śliwy tarniny*, która wiosną pięknie zakwita, przyciągając całą rzeszę zapylaczy. Zbliżając się wtedy do takiego drzewa ma się wrażenie, że jest się w samym środku ula. Pszczoły jednak są tak zajęte pracą, że zupełnie nie zwracają uwagi na człowieka. Tuż obok widzimy ogrodzoną łąkę, gdzie hodowane są *daniele*. Ich gody zwane **bekowiskiem**, odbywają się w październiku. Wydają wtedy z siebie odgłosy przypominające

CZY WIESZ ŻE?

Nazwa „Bociiek” pochodzi od odbywających się tutaj niegdyś „sejmików” bociana białego. Czyli gromadzenia się stad tych ptaków przed odlotem na zimę.

dźwięk kaszlu bądź odbijania. Trawa zgrzyzona jest tam do samej ziemi, dzięki czemu idealnie widać rzeźbę terenu. Doskonale widoczny jest efekt wypasu. Zwierzęta poprzez żerowanie nie dopuszczają do zarośnięcia łąki. Tuż za płotem gdzie ich nie ma drzewa całkowicie opanowały łąkę.

DĄB SZYPUŁKOWY NA MIEDZY

Po minięciu **wiaty obserwacyjnej**, po lewej stronie na wysokiej miedzy rośnie samotny *dąb szypułkowy* o nietypowym pokroju. Jako jeden z nielicznych punktów górujących nad terenem, pełni rolę czatowni dla ptaków. To z jego szczytu *myszolowy* czy *pustułki* potrafią wypatrzeć gryzonie nawet z kilkuset metrów. Dąb prawdopodobnie kilkadziesiąt lat temu posadziła *sójka*. Ptak ten robi zapasy na zimę chowając żołędzie i czasem o nich zapomina. Z zakopanego w ziemi żołędzia wyrasta czasem młody dąb. Owoce dębu może wynieść nawet na odległość 500 metrów. Co więcej, *sójka* za jednym razem potrafi zabrać ze sobą nawet do 5-ciu połkniętych żołędzi. W ciągu roku przenosi ich nawet od 4,5 do 11-stu tysięcy! Obecnie żołędzie tego drzewa roznoszone i chowane są przez kolejne *sójki*. Czasami są też pokarmem dla gryzoni żyjących na pobliskim polu. Poniżej dębu swoją norę, która może mieć nawet 15 metrów długości, wykopał *lis*. Jednym z jego ulubionych pokarmów są wcześniej wspomniane gryzonie. Wśród pól możemy zauważyć barwne kwiaty chwastów polnych – chabrów bławatków, maków czy rumianku.

Poruszając się nadal w dolinie natkniemy się na niewielkie **zadrzewienia śródpolne** umiejscowione na stokach o dużym nachyleniu. Drzewa wiążą tam glebę korzeniami i zapobiegają erozji. Zadrzewienia powstają zwykle w takich miejscach, gdzie niemożliwe było wjechanie maszynami rolniczymi. Wystarczy spojrzeć na otaczające użytkowane pola, by zauważyć, że posiadają o wiele łagodniejsze nachylenie.

Biegąca wzdłuż Boćka **linia średniego napięcia**, na pierwszy rzut oka może zaburzać krajobraz. Jest jednak ważnym elementem dla ptaków, które bardzo chętnie przesiadują na kablach wyśpiewując swoją piosenkę. Czasami gromadzą

się tutaj całe stada *jaskótek dymówek* oraz *sierpówek*, popularnie nazywanych cukrówkami. Sierpówki wspólnie nocują w stadach liczących nawet kilkadziesiąt osobników, a w dzień wylatują, by szukać pokarmu w pobliskich wioskach.

CZY WIESZ ŻE?

Podczas badań nad tutejszymi motylami nocnymi, do wabienia wykorzystywano światło UV, „tanie wino” oraz sfermentowany ser.

SÓJKA

Po lewej stronie **teren znacznie się podnosi**, a pola poprzecinane są licznymi miedzami, przyjmującymi formę schodkową. Wiele z nich porośniętych jest krzewami obfitującymi w nasiona i owoce, którymi żywią się nie tylko ptaki, lecz także owady i gryzonie. Na polach z miedzami żyje dwukrotnie więcej gatunków zwierząt, niż w monokulturach. W praktyce **miedza** stanowi sąsiedzką granicę. Konflikt o miedzę stanowi jeden z motywów polskiej kultury, jak np. w powieści „*Ogniem i mieczem*”, czy filmie fabularnym „*Sami swoi*”. Najniższy punkt w dolinie Boćka porośnięty jest trzcinowiskiem z towarzyszącymi *olchami czarnymi*. Jest to typowy wskaźnik wilgotnego środowiska. **Trzcinowisko** stanowi doskonałe schronienie nie tylko dla sarny ale też dla ważącego zaledwie 9 g małego *strzyżyka*. Z kłosów natomiast ptaki mają szansę wydziobać pokarm. Na południowej granicy ZPK Bociek znajduje się kilka niewielkich **stawów** porośniętych trzcinowiskami, z których rozbrzmiewa śpiew *trzciniaka* i jego mniejszego kuzyna *trzcinniczka*. Na ich skraju bardzo często można zaobserwować nieśmiałą *kokoszkę* zwaną kurką wodną. W sąsiedztwie stawów wypasane są *konie*, które zgrzając trawę zapobiegają **sukcesji**, czyli zarastaniu łąk. Z błotnistych

STAWY I WYPAS KONI

CZY WIESZ ŻE?

Niebieskie płatki chabra bławatka są jadalne? Cała roślina posiada właściwości lecznicze.

brzegów bardzo chętnie korzystają ptaki siewkowate. Szczególnie ma to miejsce w okresach **migracji** kiedy nad naszym krajem przelatują całe stada tych ptaków. Często są wyposażone w długie dzioby, którymi penetrują płycizny w poszukiwaniu bezkręgowców. Jest

to także miejsce występowania wielu płazów i gadów tj. *ropucha szara*, *żaba jeziorkowa* czy niejadowity *zaskroniec*, który potrafi doskonale pływać.

Opuszczając stawy podążamy granicą ZPK Bociek. Zaczynamy także powoli wychodzić z doliny. Mijamy spore sztucznie posadzone zadrzewienie *olchy czarnej*. Zimą żerują tutaj olbrzymie stada czyży, które przylatują tutaj na szyszki olchowe. Jeżeli jednak w czasie mrozów nasion nie wyłuskają zgłodniałe skrzydlate stada, to samoistnie wypadają one dopiero w lutym lub marcu, gdy ziemia mięknie w ciepłych promieniach słońca. Wykiełkują po kilku tygodniach i – jeśli nie zniszczy ich susza, na którą są niezmiernie wrażliwe – wyrosną, tworząc rosochate kępy. Szyszki olchy czarnej z powodzeniem stosowane są w akwarystyce ze względu na zawartość **garbników**, które dobrze wpływają na kondycję ryb, zakwaszanie wody oraz jej dezynfekcję.

czyż

Po minięciu zadrzewienia olchowego, ścieżka przebiega przez sam środek ZPK Bociek. Z niej możemy teraz podziwiać z góry dolinę usłaną mozaiką pól. Na mijanych krzewach często można spotkać wypatrującego ofiary *gąsiorka*. Ptak ten bardzo chętnie przebywa w sąsiedztwie kolczastych zarośli. Ten **ptasi zorro** wyposażony w zakrzywiony niczym szabla dziób oraz czarną opaskę na oczach, swoją zdobycz nabija na ciernie *tarniny* lub *głogu*. Tak powstaje rodzaj spiżarni, gdzie przezorny ptak gromadzi nadmiar pożywienia.

MIEDZE SCHODKOWE

WIDOK NA POGRZEBIEN

Polna droga doprowadza nas na sam szczyt wzniesienia do ulicy Wiejskiej, gdzie dalszą trasę będziemy pokonywać drogą asfaltową. Stanowi ona północną granicę ZPK Bociiek. Już na początku – niczym przez wrota – przejdziemy niewielkim wąwozem i towarzyszącą mu **aleją dębową**. Na jego brzegach widać wystające korzenie, które niczym zbrojenie zapobiegają jego zniszczeniu. Po dojściu do kolejnego zadrzewienia, warto zejść trochę ze ścieżki aby móc podziwiać widok na Płaskowyz Rybnicki łącznie ze **stawami na Wielikącie**. Przy dobrej widoczności podziwiać możemy **czeskie góry** z najwyższym szczytem Beskidu Morawsko-Śląskiego – Łysą Horą (1324 m n.p.m.).

ROPUCHA SZARA

Dalsza droga przebiega grzbietem z panoramą na rozciągające się pola. Doskonale widoczne są wędrujące ptaki, bądź osiadłe *myszołowy* krążące nad swoim terytorium. Ze względu na nasze położenie, często ptaki szponiaste latają na wysokości naszego wzroku.

Gdy droga powoli schodzi w dół, po naszej lewej stronie możemy zobaczyć zadrzewienie z okazałymi *bukami*, które mają ponad 2,5 m obwodu. Każde z tych ponad stuletnich drzew ma około 800 tysięcy liści, które wytwarzają tlen dla ok. 50-ciu ludzi! Buk wytwarza największą ilość tlenu w procesie **fotosyntezy** – około 1,1 kilograma na 1 metr kwadratowy powierzchni liści przez jeden okres wegetacyjny.

Trasa kończy się w Pogrzebieniu na ulicy Potoki.

ŚCIEŻKA EDUKACYJNA „WOKÓŁ VŘESINY”

Miłośnicy turystyki przyrodniczej z pewnością zachwycą się bogactwem gatunkowym flory i fauny w partnerskiej gminie Vřesina, wędrując ścieżką edukacyjną „Wokół Vřesiny” (czes. „Okolo Vřesiny”). Na turystów czeka osiem wartych uwagi miejsc:

Pierwszym punktem ścieżki jest tzw. **Zmijovec**, miejsce w terasie zalewowej potoku Bečvy, między miejscowościami Vřesina i Hať. Nazwa pochodzi od pojawiających się tutaj węży, szczególnie żmij. Na łąkach można także spotkać zaskrońca, żmiję zygzakowatą, jaszczurkę zwinkę, czy padalca. Drugim przystankiem na trasie jest **Rezerwat Przyrody „Dařanec”** – o powierzchni 32,94 ha. Tutaj znajduje się gład narzutowy, na którym wg podań przesiadywała hrabina Mechtilde von Lichnowsky, żona hrabiego Karola Maksymiliana von Lichnowski, znanego niemieckiego dyplomaty. W Rezerwacie ochronie podlega pobliski las. Rezerwat stanowi mozaikę liściastych zalesień, charakterystycznych dla Niziny Śląskiej. W rezerwacie można zaobserwować orzesznicę leszczynową – gatunek niewielkiego, rudego gryzonia z rodziny popielicowatych, kunę leśną oraz m.in. puszczyka czy muchołówkę białoszją. Kolejną częścią **Rezerwatu Przyrody**

„Dařanec” jest **las Bahna i stare sady**, będące ostoją dla wielu przedstawicieli lokalnej fauny. Przepiękny krajobraz usłany malowniczymi polami podziwiać można wśród alei owocowej Veverkovec. Ostatnie na terenie Ziemi Hulczyńskiej torfowisko źródłiskowe znaleźć można w miejscach o nazwie **Vodní důl, torfowisko leśne i źródło potoczku Bečva**, To są ostatnie przystanki na malowniczej ścieżce „Wokół Vřesiny”.

TEKST I ZDJĘCIA:
Tomasz Beczała, Tomasz Jonderko,
Tomasz Szczansny

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRAČAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Publikacja zrealizowana w ramach projektu „Ścieżka dydaktyczno - przyrodnicza Bociiek - jako ostoja fauny i flory na szlakach turystycznych Euroregionu Silesia” współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu INTERREG V-A Republika Czeska - Polska 2014 - 2020 oraz budżetu państwa RP „Przekraczamy Granice”